

LAKUAN PERTUTURAN DALAM VIDEO INFOGRAFIK COVID-19

(Speech Acts in COVID-19 Infographic Video)

Siti Nur Adibah Sabarudin
adibahsabarudin9@gmail.com

Aminnudin Saimon*
(corresponding author)
deanamin@iium.edu.my

Kulliyyah Bahasa dan Pengurusan,
Universiti Islam Antarabangsa Malaysia, Pagoh Edu Hub, Johor.

Pengarang Koresponden (*Corresponding Author*): *

Rujukan artikel ini (*To cite this article*): Siti Nur Adibah Sabarudin & Aminnudin Saimon. (2021). Lakuan pertuturan dalam video infografik COVID-19. *Jurnal Bahasa*, 21(2), 325–352. [https://doi.org/10.37052/jb21\(2\)no7](https://doi.org/10.37052/jb21(2)no7)

Peroleh: Received:	24/8/2021	Semakan: Revised	26/11/2021	Terima: Accepted:	29/11/2021	Terbit dalam talian: Published online:	5/12/2021
-----------------------	-----------	---------------------	------------	----------------------	------------	---	-----------

Abstrak

Kajian ini berfokuskan analisis lakuan pertuturan Searle (1969) dalam video infografik COVID-19 oleh Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM). Secara umumnya, kajian ini dilakukan untuk menganalisis lakuan pertuturan yang digunakan oleh KKM dalam video infografik. Lakuan pertuturan yang telah dikenal pasti dianalisis berdasarkan Teori Lakuan Pertuturan Searle (1969). Teori ini mengetengahkan lima lakuan, iaitu asertif, ekspresif, direktif, komisif dan deklaratif. Kaedah kajian yang digunakan oleh pengkaji ialah kaedah kualitatif. Dalam kajian ini pengkaji menggunakan analisis kandungan teks sebagai kaedah kajian. Hasil kajian mendapati terdapat sebanyak 129 lakuan pertuturan yang merangkumi kelima-lima lakuan pertuturan Searle (1969). Daripada jumlah lakuan pertuturan tersebut, lakuan pertuturan direktif merupakan lakuan yang paling dominan dan paling kerap digunakan, iaitu sebanyak 67 kekerapan, diikuti oleh lakuan pertuturan asertif sebanyak 51 kekerapan. Seterusnya, lakuan

ketiga yang kerap digunakan ialah lakuan pertuturan ekspresif, iaitu sebanyak 6 kekerapan. Lakuan pertuturan komisif dan deklaratif merupakan lakuan yang paling kurang digunakan dalam video infografik COVID-19, iaitu sebanyak 4 dan 1 kekerapan. Dapatan ini menunjukkan lakuan direktif paling dominan kerana matlamat video infografik adalah untuk menyampaikan maklumat berdasarkan arahan daripada Perdana Menteri dan KKM. Penggunaan Teori Lakuan Pertuturan Searle (1969) amat bersesuaian bagi memperlihatkan hubungan komunikasi antara penutur dengan pendengar untuk memahami dengan lebih jelas makna hajat komunikatif penutur. Oleh yang demikian, keberkesanan maklumat yang disampaikan dapat memberikan impak yang positif kepada negara dan masyarakat.

Kata kunci: Lakuan pertuturan, Searle (1969), video infografik, COVID-19, KKM

Abstract

This study focused on the analysis of Searle's speech acts (1969) in the COVID-19 infographic video by the Ministry of Health Malaysia (KKM). In general, this study was conducted to analyse the speech acts that were used by KKM in their infographic video. The speech acts were identified and analysed based on Searle's Speech Act Theory (1969). This theory highlights five speech acts, namely assertives, expressives, directives, commissives and declaratives. The research method used by the researcher is qualitative method by using content analysis as the research approach. The results showed that there was a total of 129 speech acts that include the five speech acts of Searle (1969). Of these, the directive speech acts were the most dominant and frequently used, totalling 67, followed by assertive speech acts, totalling 51. The third most frequently used speech act was expressive speech acts, totalling 6. Commissive and declarative speech acts were the least frequently used in the COVID-19 infographic video, totalling 4 and 1 respectively. The findings show that directive speech acts were the most dominant because the objective of the infographic video was to convey information on the orders of the Prime Minister and KKM. The use of the Speech Act Theory (Searle, 1969) was seen to be very effective in unravelling the meanings of the communicative intent of the speaker. Therefore, the effectiveness of the information conveyed can have a positive impact on the country and its society.

Keyword: Speech acts, Searle (1969), infographic video, COVID-19, KKM

PENGENALAN

Setiap ujaran yang diucapkan dalam bentuk komunikasi sama ada dalam bentuk tulisan atau lisan mempunyai lakuan yang tertentu. Penyampaian sesuatu ujaran oleh penutur bukan sekadar memberikan ujaran malah terdapat lakuan pertuturan seperti membuat pernyataan, pertanyaan, memberikan arahan, membuat perjanjian dan lain-lain. Oleh itu, tindakan tersebut bukan sahaja dilihat sebagai ujaran tetapi dikenali sebagai lakuan pertuturan atau dikenali sebagai *Speech Acts* dalam bidang pragmatik (Austin, 1962 & Searle, 1969). Kajian ini dikaitkan dengan pragmatik kerana bidang ini mengkaji ujaran berdasarkan variasi ragam dalam situasi sosial. Teori lakuan pertuturan digunakan bukan sahaja untuk melihat penutur menghasilkan ujaran bahkan untuk mewujudkan satu lakuan.

Penggunaan bahasa pada masa kini telah diperluas bukan sahaja digunakan secara lisan dan tulisan, malah turut digunakan dalam teknologi maklumat. Sebagai contoh, penggunaan infografik, video informasi sudah banyak digunakan untuk menarik khalayak untuk mengikuti dan mematuhi segala kandungan yang dinyatakan. Dengan adanya penglibatan bahasa dalam teknologi maklumat, secara tidak langsung memaparkan bahawa bidang bahasa merupakan bidang yang fleksibel pada era kini. Bahasa bukan sahaja digunakan dalam komunikasi antara manusia secara terus, tetapi turut digunakan dalam pelbagai medium media massa pada hari ini sebagai perantara untuk menyampaikan maklumat. Oleh itu, tujuan kajian ini adalah untuk menganalisis jenis lakuan pertuturan yang terdapat dalam infografik. Media massa merupakan saluran teknologi yang sering digunakan untuk menyebarkan mesej dan maklumat yang bertujuan untuk menarik perhatian khalayak (Arinta Cahya & Asep Purwo, 2020). Pendedahan mesej yang dibuat tersebut sekurang-kurangnya dapat memperoleh sokongan (Searle, 1969).

Pada era globalisasi kini, pendedahan mesej bukan sahaja dibuat dalam bentuk tulisan tetapi juga dalam bentuk grafik. Kewujudan infografik dalam teknologi penyebaran maklumat membantu banyak pihak untuk menyebarkan maklumat dengan lebih mudah dan ringkas. Infografik ialah gabungan “informasi” dan “grafik” yang merupakan gambaran visual grafik maklumat, data atau pengetahuan bertujuan untuk menyampaikan maklumat dengan cepat dan jelas (*Oxford English Dictionary*, 2021). Infografik berdasarkan *Oxford English Dictionary* (2021), didefinisikan sebagai carta, gambar rajah atau ilustrasi yang menggunakan elemen grafik untuk menyampaikan maklumat dalam bentuk yang menarik.

Selain itu, kecanggihan teknologi ini dapat menunjukkan maklumat yang kompleks secara ringkas dan jelas. Secara kebiasaannya, kandungan dalam infografik mempunyai sedikit teks yang berfungsi sebagai ringkasan visual untuk konsep harian. Tambahan lagi, infografik bukan sahaja dapat meningkatkan perkembangan kognisi pendengar melalui penggunaan unsur grafik, malah infografik juga dapat meningkatkan kemampuan sistem visual manusia apabila melihat corak dan trend yang dipaparkan dalam infografik. Kini, penggunaan infografik telah wujud dalam semua bentuk media serta banyak digunakan pada papan tanda jalan, peta, kewartawanan, penulisan teknikal, pendidikan dan kini digunakan secara meluas dalam bidang perubatan. Oleh itu, segala kecanggihan media yang wujud pada hari ini telah memainkan peranan yang amat penting untuk menyampaikan maklumat semasa dan menguar-uarkan langkah pencegahan melalui poster dan video ringkas.

PENYATAAN MASALAH

Kajian tentang lakuan pertuturan telah banyak dijalankan oleh pengkaji lepas pada pelbagai peringkat di dalam mahupun di luar negara. Penggunaan bahasa dalam lakuan pertuturan memainkan peranan yang penting dalam komunikasi kerana peranan komunikasi adalah untuk menyampaikan maklumat. Aminnudin (2019) menyatakan bahasa bukan sahaja sebagai medium komunikasi tetapi merupakan medium untuk mengubah pandangan, kepercayaan, dan keyakinan individu. Hal ini memperlihatkan pentingnya penggunaan bahasa dalam usaha mengajak pendengar melakukan sesuatu perkara melalui ujaran yang dituturkan oleh penutur. Dalam dunia yang dilingkari kemajuan teknologi masa kini, sudah pasti akan timbul permasalahan dalam penyampaian mesej. Mesej tidak dapat disampaikan kepada pendengar dengan jelas sekiranya mesej gagal diinterpretasikannya. Penganalisan lakuan pertuturan telah mendapat sambutan oleh banyak pengkaji sejak dahulu lagi antaranya termasuklah kajian daripada Aoyama (2002), Hetti Waluati dan Idris (2011), Hadher *et al.* (2013), Cerny (2017) dan Abd. Ganing (2019).

Kajian bidang pragmatik yang melibatkan pandemik COVID-19 mula mendapat sambutan oleh pengkaji dari luar negara seperti kajian terhadap iklan layanan masyarakat tentang pencegahan COVID-19 yang dijalankan oleh Galih Widi Astuti dan Sofyan Sauri (2021) dan kajian yang melibatkan Presiden Indonesia semasa pandemik oleh Sukardi (2020) dan Arinta Cahya Fatimah dan Asep Purwo Yudi Utomo

(2020). Begitu juga halnya dengan kajian sarjana tempatan yang turut menjalankan penyelidikan tentang COVID-19 seperti kajian daripada Maisarah dan Fatin Fatinah (2020). Namun begitu, kajian ini tidak memfokuskan lakuan pertuturan yang terdapat dalam video kesedaran mengenai COVID-19. Pengaplikasian teori ini memberikan sumbangan kepada masyarakat supaya mesej dapat disampaikan dengan jelas.

Seterusnya, lakuan pertuturan tidak hanya bergantung pada ayat, kata kerja dan pemilihan leksikal, namun keberkesanan lakuan pertuturan juga bergantung pada pemilihan ayat yang pendek, ringkas serta mudah untuk difahami oleh pendengar. Penggunaan ayat yang ringkas dan mudah untuk difahami adalah sangat penting terutamanya dalam proses penyampaian sesuatu maklumat (Aminnudin, 2019). Sehingga kini, terdapat pelbagai video yang telah dihasilkan oleh banyak pihak bagi memberikan peringatan dan kesedaran kepada masyarakat tentang isu tersebut. Oleh yang demikian, sudah pasti akan timbul salah faham kerana banyak andaian yang akan dibuat oleh pendengar semasa menonton video infografik tersebut. Senario ini memberikan ilham kepada pengkaji untuk menumpukan perhatian terhadap lakuan pertuturan dalam video infografik tersebut supaya maklumat yang hendak disampaikan mengenai wabak ini dapat difahami dengan lebih telus oleh pendengar. Penggunaan lakuan pertuturan dalam infografik ini mempunyai lakuan tertentu untuk mempengaruhi pendengar agar patuh terhadap maklumat yang hendak disampaikan. Oleh itu, objektif kajian ini adalah untuk menganalisis lakuan pertuturan yang terdapat dalam video infografik COVID-19 dengan menggunakan Teori Lakuan Pertuturan Searle (1969).

SOROTAN LITERATUR

Kajian yang dijalankan oleh Aminnudin (2021) yang bertajuk “Lakuan Pertuturan dalam Filem Nordin Ahmad” mendapati bahawa lakuan direktif merupakan lakuan yang paling dominan berbanding lakuan yang lain. Penyelidikan yang dijalankan ini adalah bertujuan untuk menganalisis lakuan pertuturan menggunakan Teori Lakuan Bahasa Searle (1969). Data bagi kajian ini diperolehi daripada empat buah filem Melayu klasik yang dilakonkan oleh Nordin Ahmad, iaitu filem *Semerah Padi*, *Hang Jebat*, *Seri Mersing* dan *Lancang Kuning*. Selain itu, penyelidikan ini mengaplikasikan kaedah analisis kandungan teks dan menggunakan pendekatan kualitatif. Seterusnya, penelitian hanya memfokuskan dua kategori lakuan bahasa yang tertinggi dari sudut penggunaannya dalam

empat filem Melayu Klasik ini, iaitu lakuan direktif dan asertif. Hasil kajian mendapati bahawa lakuan pertuturan asertif dan direktif merupakan lakuan yang paling kerap digunakan dalam empat buah filem kerana kedua-dua lakuan tersebut memainkan peranan yang besar untuk menentukan kejayaan sesuatu komunikasi di samping berperanan dalam penyampaian maklumat yang diperlukan peserta komunikasi. Lakuan pertuturan merupakan elemen utama dalam ujaran kerana memainkan peranan yang penting dalam kelangsungan dan keberkesanan komunikasi. Setiap ujaran yang jelas, tepat, mudah difahami dan tidak kompleks akan memudahkan peserta komunikasi untuk memahami ujaran yang diperkatakan.

Seterusnya, kajian tentang lakuan pertuturan dalam sindiran yang bertajuk “Sindiran dalam Media Sosial: Perspektif Lakuan Bahasa” oleh Nur Atikah dan Maslida (2020) yang memfokuskan bahasa sindiran yang merupakan salah satu penyampaian oleh masyarakat ketika berkomunikasi bagi menyelindungi maksud dan tidak secara berterus terang dalam pertuturan. Dalam usaha memberikan kritikan dan nasihat pada masa kini, sindiran menjadi salah satu ragam bahasa yang sering digunakan. Kajian ini dijalankan bertujuan untuk meneliti ujaran sindiran dalam media sosial dari perspektif lakuan pertuturan berdasarkan kriteria taksonomi yang dikemukakan oleh Searle (1969). Tambahan pula, kajian ini turut menggunakan kaedah analisis kandungan dengan mengambil data daripada status yang telah dimuat naik dalam halaman facebook Amrans Fans. Oleh itu, dapatan kajian mendapati bahawa lakuan pertuturan dalam halaman facebook Amrans Fans melibatkan lakuan pertuturan asertif, komisif, ekspresif dan direktif yang melibatkan tiga peserta, iaitu penyindir, pemerhati dan sasaran bagi sindiran tersebut. Pengkaji turut membuktikan bahawa interpretasi ironi berdasarkan kepada kontekstual pragmatik dan hubungan antara pembicara dan pendengar sebagai usaha untuk menarik perhatian pengikutnya.

Kajian bidang lakuan pertuturan terhadap video pencegahan COVID-19 dapat diteliti menerusi kajian yang dijalankan oleh Galih Widi Astuti dan Sofyan Sauri (2021) yang berjudul “Tindak Tutur Ilokusi Pada Iklan Layanan Masyarakat Pencegahan COVID-19: Filsafat Bahasa J.L. Austin”. Kajian ini bertujuan untuk menerangkan tindak tutur ilokusi yang digunakan dalam iklan masyarakat tentang pencegahan COVID-19. Seterusnya, kaedah kajian yang digunakan oleh pengkaji adalah secara deskriptif kualitatif. Proses pengumpulan data yang digunakan menerusi kaedah pemerhatian daripada lima video yang terdapat di laman *Youtube* rasmi Kemdikbud dan kemudiannya ditranskripsikan untuk dianalisis

dengan menggunakan teori Austin (1962). Dapatan kajian ini menunjukkan bahawa empat daripada lima iklan pencegahan COVID-19 oleh Kemdikbud mengandungi empat jenis lakuan pertuturan yang didominasi oleh lakuan pertuturan *exercitives* sebanyak tujuh tuturan. Lakuan pertuturan ini sering digunakan dalam iklan perkhidmatan masyarakat sebagai kaedah untuk mempengaruhi masyarakat supaya bersikap lebih proaktif menentang penularan koronavirus. Seterusnya diikuti oleh lakuan pertuturan komisif sebanyak empat tuturan yang bersifat janji yang perlu dilaksanakan untuk ditaati oleh masyarakat. Lakuan pertuturan ekspositif (*expositives*) merupakan lakuan ketiga yang sering digunakan, iaitu sebanyak dua tuturan yang merupakan paparan maklumat tentang cara pencegahan wabak ini dan diikuti oleh lakuan pertuturan behabitif (*behabitives*), iaitu permohonan maaf terhadap kesulitan yang dihadapi dan meminta masyarakat untuk terus membantu antara satu sama lain.

Seterusnya, kajian lakuan pertuturan yang dilaksanakan oleh Sukardi (2020) dalam dasar undang-undang semasa pandemik COVID-19 yang bertajuk “Kebijakan Jokowi Terhadap Pandemi *Corona Virus Disease* (COVID-19): Dalam Perspektif Tindak Tutur”. Terdapat dua objektif kajian yang digunakan dalam kajian ini, iaitu untuk mengetahui lakuan pertuturan yang terdapat dalam kebijakan Jokowi terhadap pandemik *Coronavirus*, manakala objektif yang keduanya untuk melihat fungsinya dalam usaha membentuk komunikasi yang berkesan. Selain itu, metode kajian yang digunakan berbentuk kualitatif dengan menggunakan teknik catatan, semakan dan mengkaji setiap ujaran yang dikeluarkan oleh Jokowi. Hasil kajian menemukan terdapat empat lakuan pertuturan yang terlibat, iaitu lakuan pertuturan asertif, direktif, komisif dan ekspresif. Setiap ujaran yang dihasilkan mengandungi fungsi komunikasi untuk menyampaikan maklumat kepada masyarakat, mengubah sikap, meyakinkan masyarakat, mengubah tingkah laku seseorang dan mendorong masyarakat untuk bersama-sama mengambil tindakan yang sewajarnya.

Kajian analisis lakuan pertuturan berkaitan pandemik COVID-19 turut dilakukan oleh Arinta Cahya Fatimah dan Asep Purwo Yudi Utomo (2020) bertajuk “Tindak Tutur Perlokusi dalam Konpers Presiden Soal COVID-19 Pada Saluran Youtube CNN Indonesia”. Perlokusi ialah kesan pertuturan yang dibuat oleh pendengar serta dapat memberikan pengaruh kepada pendengar. Oleh itu, kajian ini dilaksanakan bertujuan untuk melihat kesan pengaruh ucapan Presiden yang disampaikan dalam persidangan mengenai COVID-19 menggunakan teori lakuan pertuturan Austin (1962). Kaedah kajian yang digunakan oleh pengkaji adalah menerusi

pemerhatian dan catatan daripada video *Youtube* yang berjudul “Konpers Presiden Soal COVID-19” di saluran *Youtube* CNN Indonesia. Hasil kajian mendapati terdapat 13 lakuan pertuturan perlokusi yang terlibat dalam video persidangan presiden mengenai COVID-19 yang menunjukkan tuturan melaporkan, menakut-nakutkan. Permintaan, perintah, melegakan, menyenangkan dan ajakan. Setiap tuturan mempunyai cara penyampaian yang berbeza dan mempunyai tujuan yang tersendiri seperti kesan panik, ketakutan, kegembiraan, tanda terima kasih, permintaan dan perintah. Selain itu, kajian ini menunjukkan bahawa terdapat tuturan yang dapat memberikan pengaruh yang besar dan juga sebaliknya. Namun begitu, pengaruh melalui medium *Youtube* dan Presiden turut memberikan pengaruh yang berbeza dan luas terhadap masyarakat.

Maisarah dan Fatin Fatinah (2020) pula telah melakukan kajian “*A Speech Act Analysis of The Prime Minister’s Pertaining to The Movement Control Order (MCO) to Address The COVID-19 Pandemic in Malaysia*”. Kajian ini menganalisis lakuan pertuturan secara langsung dan tidak langsung dalam teks ucapan Perdana Menteri pada hari pertama Perintah Kawalan Pergerakan (PKP) dilaksanakan di seluruh negara dengan menggunakan teori lakuan pertuturan oleh Searle (1969). Tambahan lagi, kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif interpretatif dengan menganalisis teks ucapan Perdana Menteri, Tan Sri Muhyidin Yassin yang telah disampaikan pada 18 Mac 2020 berhalaman sebanyak 98 muka surat. Data bagi kajian ini dikelaskan kepada lima kategori lakuan pertuturan (deklaratif, representatif, ekspresif, direktif dan komisif). Hasil kajian mendapati Tan Sri Muhyidin Yassin menggunakan lakuan pertuturan secara langsung dan tidak langsung. Walau bagaimanapun, beliau lebih banyak menggunakan lakuan pertuturan secara langsung dalam ucapan beliau bagi melindungi negara daripada penularan wabak ini. Selain itu, lakuan pertuturan ekspresif dan direktif adalah lebih dominan digunakan dalam lakuan pertuturan secara langsung, manakala lakuan pertuturan secara tidak langsung bertujuan untuk mengarahkan atau memujuk pendengar ucapan Perdana Menteri mengenai COVID-19.

METODOLOGI

Kajian ini menggunakan kaedah kualitatif yang merupakan kaedah kajian yang digunakan untuk mendapatkan maklumat secara terperinci dan mendalam (Carter & Little, 2008). Reka bentuk kualitatif sangat bersesuaian dengan kajian yang mengkaji dan menganalisis ujaran yang

memerlukan pengkaji untuk membuat penelitian dengan pembacaan bagi mendapatkan dan meningkatkan pemahaman (Creswell, 2009). Oleh itu, dalam konteks penyelidikan ini, penyelidik menggunakan kaedah kepustakaan, transkripsi dan analisis kandungan teks bagi mendapatkan data dalam penyelidikan. Data yang diperoleh kemudiannya dianalisis menggunakan teori Lakuan Pertuturan Searle (1969).

Dalam konteks penyelidikan ini, data yang digunakan berdasarkan video infografik yang diperoleh daripada Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) menerusi laman rasminya di YouTube. Di saluran YouTube KKM tersebut, sebanyak enam video infografik COVID-19 dipilih, yang merupakan sedutan episod khas mengenai “keluarga Mak Cik Kiah”. Terdapat enam episod yang melibatkan keluarga Mak Cik Kiah dan dijadikan sumber data utama dalam penyelidikan ini, iaitu:

1. Keluarga Mak Cik Kiah dan COVID-19.
2. Norma Baharu Keluarga Mak Cik Kiah.
3. Norma Baharu Solat Berjemaah.
4. Pesan Makanan Secara dalam Talian.
5. Norma Baharu Hari Raya.
6. Kunci Keselamatan Makanan ketika Raya.

Pemilihan data ini dibuat berdasarkan rasional KKM menghasilkan satu episod khas berkaitan dengan COVID-19 bagi memberikan maklumat dan informasi kepada masyarakat tentang pematuhan S.O.P (*standard operation procedure*) dan cara pencegahan COVID-19 dalam video infografik tersebut.

KERANGKA TEORI

Kerangka teoritikal berkait rapat dengan objektif dan teori yang digunakan dalam kajian ini. Pengkaji menggunakan kerangka teoritikal Lakuan Pertuturan Searle (1969) sebagai tunjang utama dalam penganalisan data untuk menjawab objektif kajian. Teori ini menyatakan bahawa pertuturan yang dituturkan mempunyai lakuan pertuturannya yang tersendiri (Searle, 1969). Oleh itu, pengertian asas dalam teori ini tertumpu pada cara menghubungkan makna dengan lakuan pertuturan. Austin (1962) mengatakan bahawa bahasa bukan hanya digunakan untuk menerangkan tentang dunia tetapi ujaran juga boleh digunakan untuk melakukan sesuatu, iaitu tindakan performatif. Pemikiran Austin

(1962) tentang lakuan pertuturan telah dikemas kini oleh Searle (1969). Oleh yang demikian, pengkaji mengaplikasikan teori lakuan pertuturan Searle (1969) untuk mencapai objektif kajian. Searle (1969) telah mengkategorikan lakuan pertuturan kepada lima klasifikasi umum, iaitu asertif, ekspresif, direktif, komisif dan deklaratif.

DAPATAN KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Dapatan kajian memfokuskan lakuan pertuturan yang digunakan oleh pihak KKM untuk menyampaikan mesej kesihatan tentang COVID-19 melalui video infografik yang dimuat naik di laman *Youtube* rasmi MyHealthKKM. Terdapat 129 ujaran daripada ketujuh-tujuh episod dalam video tersebut. Jadual 1 merupakan kekerapan bagi kelima-lima klasifikasi lakuan pertuturan Searle (1969) yang terdapat dalam video infografik COVID-19.

Secara keseluruhannya, sebanyak 129 ujaran lakuan pertuturan yang terdapat dalam video infografik COVID-19 oleh KKM. Daripada keseluruhan ujaran tersebut, lakuan pertuturan direktif mencatatkan kekerapan ujaran yang tertinggi, iaitu sebanyak 67 ujaran bersamaan 51.9%. Lakuan pertuturan kedua tertinggi pula ialah lakuan pertuturan asertif, iaitu sebanyak 51 ujaran bersamaan 39.7%, manakala lakuan pertuturan ekspresif pula merupakan lakuan ketiga tertinggi, iaitu sebanyak enam ujaran bersamaan 4.6% dan diikuti lakuan pertuturan komisif sebanyak empat ujaran bersamaan 3.1%. Lakuan pertuturan yang paling rendah ialah lakuan pertuturan deklaratif, iaitu hanya satu ujaran bersamaan 0.7%.

Jadual 1 Kekerapan lakuan pertuturan dalam video infografik.

Lakuan Pertuturan	Kekerapan	Peratusan (%)
Asertif	51	39.5
Ekspresif	6	4.6
Direktif	67	51.9
Komisif	4	3.1
Deklaratif	1	0.7
Jumlah	129	100

Lakuan Pertuturan Direktif

Lakuan pertuturan direktif ialah ujaran yang disampaikan oleh penutur supaya pendengar melakukan tindakan terhadap perkara yang disampaikan (Searle, 1969). Sebagai contoh, ujaran “sila duduk di rumah” yang merupakan ujaran daripada video infografik adalah untuk memberikan arahan kepada pendengar supaya tidak keluar dari rumah tanpa perlu sebarang jawapan ataupun bantahan. Lakuan pertuturan direktif merupakan keinginan penutur untuk meminta pendengar melakukan sesuatu (Searle, 1969). Selain itu, lakuan pertuturan direktif ini membuatkan pendengar bertindak setelah mendengar ujaran direktif daripada penutur (Abd. Ganing, Ab Razak & Riduan, 2019). Oleh itu, lakuan pertuturan direktif memberikan kesan yang tertentu dan dapat dilihat melalui tindakan dan tindak balas yang diambil oleh pendengar tersebut seperti pertanyaan, permintaan, suruhan, arahan dan nasihat. Terdapat 67 ujaran direktif yang terkandung dalam video infografik COVID-19.

Arahan

Arahan merupakan sebahagian daripada komunikasi yang banyak berlaku dalam kehidupan seharian. Menurut Searle (1969), lakuan pertuturan direktif arahan merupakan lakuan yang menuntut pendengar melakukan sesuatu perkara dengan segera. Lakuan ini turut digunakan oleh golongan yang berstatus sosial yang lebih tinggi contohnya Perdana Menteri yang mentadbir sesebuah negara. Dalam penyampaian arahan, intonasi melibatkan penandaan tekanan pada bahagian-bahagian tertentu ayat (Aminnudin, 2021). Hal ini jelas menunjukkan bahawa sesuatu arahan yang disampaikan merupakan satu arahan yang perlu dipatuhi. Perhatikan Jadual 2 yang mengandungi lakuan direktif arahan yang terdapat dalam video infografik COVID-19.

Penginterpretasian dapatan dalam Jadual 2 menunjukkan ujaran tersebut merupakan ujaran direktif arahan. Lakuan pertuturan ini dapat dilihat menerusi penggunaan kata kerja dan maksud ayat yang dinyatakan oleh penutur secara langsung (Searle, 1969). Berdasarkan analisis data yang diperoleh daripada episod (1) hingga (3), penggunaan kata kerja arahan seperti “kuarantin diri”, “jarakkan diri”, “amalkan etika batuk”, dan “kerap cuci tangan” jelas menunjukkan hal tersebut merupakan arahan penutur (KKM) yang perlu dipatuhi oleh pendengar (masyarakat) bagi memutuskan rangkaian COVID-19. Penggunaan kata kerja tersebut

Jadual 2 Lakuan pertuturan direktif arahan.

Lakuan	Episod	Ujaran
Arahan	1	Ini lah langkahnya, kuarantin diri di rumah selama 14 hari selepas pulang dari luar negara, jarakkan diri satu meter dari orang lain, amalkan etika batuk dan bersin yang betul, kerap cuci tangan menggunakan air dan sabun atau hand sanitizer, disinfeksi permukaan yang kerap disentuh dan akhir sekali pakai penutup mulut dan hidung jika bergejala.
	2	Kita perlu memulakan norma baharu sebagai satu kemestian dalam hidup tidak terkecuali keluarga Mak Cik Kiah.
	3	Penjarakan sosial perlu diamalkan di dalam dan di luar masjid. Walaupun Ayob merupakan AJK masjid Ayob juga perlu menunjukkan kad pengenalan kepada petugas sebelum masuk ke dalam masjid.

digunakan bagi memberikan penegasan kepada masyarakat supaya sentiasa mematuhi langkah-langkah yang telah disediakan. Penutur turut membuat penggulangan ujaran “jarakkan diri” dalam kedua-dua episod sebagai tanda penegasan.

Ujaran dalam episod (2) dan (3) pula dilihat mengaplikasikan leksikal “perlu” dan “jangan” yang merupakan kata perintah dan larangan. Hal ini demikian kerana penggunaan kata perintah adalah untuk memberikan sesuatu arahan dan penegasan tindak balas terhadap perintah seperti suruhan, permintaan, silaan dan larangan. Leksikal “perlu memulakan” dan “perlu diamalkan” dalam ujaran episod (2) dan (3) menunjukkan fungsinya sebagai ayat suruhan oleh penutur supaya pendengar patuh dan melakukan perbuatan tersebut. Asmah (2009) mengatakan bahawa kata “perlu” ialah keharusan yang tidak dapat dielakkan, kemestian, sesuatu yang dikehendaki, hajat, kepentingan, memastikan dan mewajibkan. Walaupun leksikal “perlu” tidak disenaraikan sebagai satu bentuk suruhan, namun maksud leksikal tersebut membuktikan bahawa penggunaannya mampu menunjukkan arahan dalam ujaran. Tegasnya di sini, lakuan pertuturan arahan digunakan dalam video infografik adalah untuk mewujudkan bentuk pematuhan terhadap arahan yang diberikan. Berdasarkan ujaran dalam episod (1), (2) dan (3), ujaran yang terhasil menuntut pendengar

untuk mematuhi dan bertindak seperti yang dikehendaki oleh penutur. Pendengar dituntut untuk melakukan tindakan menjarakkan diri, mencuci tangan dan juga mengkuarantinkan diri. Kata paradigmatic ini jelas dinyatakan oleh penutur agar pendengar dapat memahami arahan dan seterusnya bertindak mengikut arahan yang diberikan (Aminnudin, Lisa, Nur Aisyah, Siti Hajar & Siti Nor Asmira, 2021).

Pertanyaan

Searle (1969) mengatakan bahawa lakuan pertuturan direktif pertanyaan merupakan ayat atau kata tanya yang berfungsi sebagai penggerak bagi pendengar untuk melakukan perkara yang dikehendaki penutur. Lakuan pertanyaan diklasifikasikan sebagai satu keadaan khusus yang dapat menghubungkan sesuatu permintaan kerana kenyataan yang diberikan oleh pendengar kepada penutur adalah bersandarkan permintaan penutur (Searle, 1969). Perhatikan Jadual 3 di bawah yang mengandungi lakuan direktif pertanyaan.

Seperti dalam Jadual 3, ujaran daripada episod (1) (4) dan (5) memperlihatkan tindakan meminta penutur kepada lawan tutur menggunakan kaedah menyoal dengan mengaplikasikan kata soal “bagaimana” dan “apakah”. Holdcroft (2014) mengatakan bahawa kata tanya digunakan untuk menanyakan alasan atau penjelasan serta mengesahkan sesuatu perkara. Asmah (2009) menyatakan bahawa kata tanya ialah perkataan yang digunakan untuk menanyakan sesuatu dengan menggunakan perkataan seperti *bagaimana*, *bila*, *berapa*, *mengapa*, *siapa*, *di mana* dan *kenapa*.

Namun begitu, terdapat juga ujaran yang boleh dikatakan sebagai ujaran pertanyaan walaupun tidak menggunakan kata tanya (Asmah,

Jadual 3 Lakuan direktif pertanyaan.

Lakuan	Episod	Ujaran
Pertanyaan	1	Bagaimana kita boleh putus rangkaian jangkitan ini?
	4	Rosnah nak pastikan dia tidak terdedah kepada jangkitan COVID-19. Apakah yang Rosnah perlu buat?
	5	Bukankah keluarga Mak Cik Kiah akan selamat jika tidak menerima tetamu?

2009). Hal ini jelas dilihat melalui ujaran yang terdapat dalam episod (1), (4) dan (5). Ujaran tersebut dengan jelas menggunakan kata soal yang dilihat membawa maksud pertanyaan serta disertai dengan tanda tanya (?). Penggunaan kata dan tanda tanya berfungsi memudahkan pendengar memahami secara terus ujaran yang disampaikan oleh penutur (Huang, 2015). Dalam video infografik ini, lakuan pertuturan pertanyaan yang telah dinyatakan oleh penutur tidak memerlukan pendengar untuk menjawab soalan yang diajukan. Bahkan membuat pendengar berfikir akan mesej yang hendak disampaikan.

Berdasarkan huraian di atas, jelas menunjukkan bahawa faktor lakuan pertuturan memainkan peranan yang penting untuk menentukan keberkesanan sesuatu komunikasi. Ujaran penutur dalam episod (1), (4) dan (5) mendapati bahawa penutur menggunakan leksikal yang jelas dan eksplisit bagi menyampaikan hajat komunikatifnya dan pendengar tidak mengambil masa yang lama untuk memahami hajat komunikatif penutur. Hubungan ini membolehkan wujudnya ujaran saling memahami dalam menyampaikan sesuatu maklumat. Dengan menggunakan perkataan yang mudah, jelas, dan eksplisit, pendengar akan lebih mudah memahami maklumat yang disampaikan dan secara tidak langsung dapat bertindak seperti yang dituntut oleh penutur.

Nasihat

Lakuan pertuturan nasihat merupakan lakuan yang menuntut pendengar untuk melakukan seperti yang diujarkan, iaitu menerima nasihat yang diberikan (Aminnudin, 2019). Lakuan ini berfungsi untuk memberikan peringatan, menenangkan, bertindak rasional dan sebagainya (Searle, 1969). Ujaran penutur bukanlah kehendak pendengar untuk melakukan sesuatu perbuatan, tetapi kepercayaan untuk melakukan sesuatu dengan sesuatu idea yang baik sejajar dengan diri dan kehendak pendengar (Bach & Harnish, 1979). Lakuan pertuturan direktif nasihat juga dilihat banyak digunakan dalam video kesedaran supaya masyarakat lebih berwaspada dan peka terhadap perkara yang berlaku.

Jadual 4 memaparkan dapatan bagi lakuan pertuturan direktif nasihat. Berdasarkan dapatan kajian yang diperoleh dalam episod (1), (2) dan (3), dalam episod (1) penutur telah memberikan pesanan melalui ayat “golongan warga emas dan individu yang mempunyai penyakit kronik adalah lebih berisiko untuk mendapat jangkitan COVID-19”. Dalam episod (3) “Ayob mengambil langkah awal dengan berwuduk dari rumah

Jadual 4 Lakuan pertuturan menasihati.

Lakuan	Episod	Ujaran
Nasihati	1	Golongan warga emas dan individu yang mempunyai penyakit kronik adalah lebih berisiko untuk mendapat jangkitan covid-19 yang lebih serius iaitu mengalami gejala dan komplikasi penyakit yang lebih teruk.
	2	Semasa membuat pembayaran di pasar raya, Rosnah menggunakan kaedah pembayaran payWave. Rosnah segera pulang ke rumah selepas selesai urusan di pasaraya.
	3	Ayob mengambil langkah awal dengan berwuduk dari rumah mengikut garis panduan solat Jumaat.

mengikut garis panduan solat Jumaat” yang mengekspresikan nasihat supaya pendengar mengambil peringatan dan bertindak seperti yang dinasihati oleh penutur. Tujuan penutur menuturkan lakuan pertuturan nasihat dalam episod 1 hingga 3 adalah untuk memberikan peringatan, dorongan dan maklumat yang diperlukan oleh pendengar agar tidak melakukan kesilapan dan mematuhi arahan. Lakuan direktif nasihat ialah lakuan yang tidak boleh dianggap sebagai meminta pendengar untuk melakukan sesuatu perkataan tersebut, Maslida & Karim (2015). Oleh itu, berdasarkan pernyataan yang dituturkan oleh penutur berharap agar dapat membuka mata masyarakat tentang bahayanya wabak ini terhadap kesihatan golongan warga emas dan yang mempunyai penyakit kronik.

Seterusnya menerusi ujaran dalam episod (2), terdapat nasihat yang disampaikan oleh penutur dengan penggunaan kata kunci “menggunakan kaedah pembayaran payWave” dan “pulang ke rumah selepas selesai urusan”. Penutur mengalakkan supaya masyarakat menggunakan kecanggihan teknologi dalam urusan jual beli serta terus pulang ke rumah bagi mengurangkan jangkitan melalui aktiviti pergerakan seseorang. Ayat dalam episod (2) tersebut secara tidak langsung memberikan nasihat dan pengetahuan baharu kepada pendengar tentang kaedah pembayaran terkini untuk dipatuhi semasa pandemik COVID-19.

Ujaran bagi episod (1), (2) dan (3) menunjukkan bahawa penutur menasihati pendengar supaya sentiasa mempunyai sikap berhati-hati dan berwaspada terhadap penularan virus COVID-19 semasa melakukan

pelbagai aktiviti yang melibatkan masyarakat luar seperti ke tempat ibadah dan pembelian barang secara bersemuka. Melalui ujaran tersebut, penggunaan kata kerja lebih memudahkan pendengar untuk memahami mesej yang hendak disampaikan.

Permintaan

Ujaran permintaan yang diucapkan oleh penutur bertujuan untuk pendengar memberikan respons atau tindak balas seperti yang diminta oleh penutur. Penggunaan lakuan permintaan dapat memperlihatkan kesinambungan bahasa yang digunakan semasa membuat permohonan atau meminta pertolongan (Aminnudin, 2021). Indikator yang sering digunakan dalam lakuan permintaan termasuklah minta, tolong, boleh, dan mohon. Perhatikan Jadual 5 di bawah yang menunjukkan penggunaan lakuan pertuturan permintaan dalam video infografik COVID-19.

Jadual 5 melalui ujaran episod (3) menunjukkan niat komunikatif penutur membuat rayuan kepada pendengar supaya melakukan perkara yang dikehendakinya. Hal ini dapat dilihat melalui ungkapan “memohon untuk mengikut bersama Ayob ke masjid”. Menurut Asmah (2009), memohon bermaksud menyatakan mahu akan sesuatu, meminta untuk mendapatkan sesuatu. Searle (1969) pula mengatakan bahawa lakuan permintaan digunakan untuk meminta pertolongan atau sesuatu perkara dengan hormat. Lakuan permintaan dapat dikesan dengan mudah melalui ujaran penutur secara eksplisit untuk melakukan sesuatu perkara dengan menggunakan kata bantu ragam. Hal ini memudahkan pendengar untuk memahami permintaan daripada penutur dengan lebih jelas dan mudah. Bagi ujaran episod (3), didapati bahawa penutur menggunakan leksikal “memohon” bagi menyatakan hajatnya. Di sini jelas menunjukkan bahawa penutur menggunakan bahasa yang mudah dan eksplisit untuk menyatakan permintaannya. Ujaran yang dihasilkan mudah untuk

Jadual 5 Lakuan direktif permintaan.

Lakuan	Episod	Ujaran
Permintaan	3	Pada masa yang sama Arif anak Ayob muncul dari pintu memohon untuk mengikut bersama Ayob ke masjid.

difahami dan memberikan masa yang singkat untuk pendengar memahami hajat komunikatifnya.

Lakuan Pertuturan Asertif

Lakuan pertuturan asertif merupakan jenis perlakuan bahasa yang mengikat penutur kepada kebenaran proposisi yang diungkapkan dan membawa kepada nilai benar terhadap ungkapan yang diungkapkan (Searle, 1969). Selain itu, lakuan pertuturan asertif turut dikenali sebagai lakuan pertuturan representatif. Penutur dikehendaki mengatakan yang benar dan bukan ujaran yang palsu atau berbohong. Hal inilah yang dititikberatkan oleh lakuan pertuturan asertif, iaitu nilai-benar dalam ujaran. Hasil kajian mendapati terdapat 51 ujaran yang melibatkan lakuan pertuturan asertif dan paradigmatis dalam video infografik COVID-19. Dalam konteks kajian ini, paradigmatis lakuan pertuturan asertif yang diperoleh ialah pernyataan dan laporan.

Penyataan

Lakuan pertuturan pernyataan merupakan lakuan ilokusi asertif. Lakuan pernyataan cenderung bersifat subjektif kerana penutur bermaksud mengemukakan sesuatu informasi atau menyatakan perkara yang dipercayainya (Searle, 1969). Lakuan pernyataan ini juga mempunyai kebenaran proposisi dan mempunyai nilai-benar. Kebiasaannya lakuan pernyataan ini ditandai atau menggunakan ayat penyata yang mudah difahami (Aminnudin, 2019). Perhatikan Jadual 6 yang mengandungi lakuan pertuturan pernyataan dalam video infografik.

Lakuan asertif pernyataan amat mudah dikenal pasti melalui penggunaan ayatnya. Kebiasaan lakuan ini menggunakan ayat penyata untuk menghasilkan pernyataan. Jika diperhatikan pada Jadual 6, ujaran yang dikenal pasti melalui episod (2), (3), (4) dan (6) masing-masing menggunakan ayat penyata dalam penyampaian maklumat. Franklin (2015) mengatakan bahawa lakuan pernyataan kebiasaannya digunakan untuk menyampaikan maklumat, kepercayaan, fenomena dan pemula bicara yang menggunakan ayat penyata biasa. Sebagai contoh, ujaran dalam episod (4) yang menjelaskan tentang langkah waspada oleh keluarga Rosnah untuk sentiasa kekal di rumah. Hal ini dapat dilihat melalui ayat yang digunakan, iaitu “Rosnah dan keluarganya bertindak bijak untuk kekal berada di rumah bagi memastikan rantaian COVID-19 dapat diputuskan” yang secara eksplisitnya menyatakan sesuatu maklumat agar pendengar

Jadual 6 Lakuan pertuturan pernyataan.

Lakuan	Episod	Ujaran
Pernyataan	2	Sewaktu di stesen MRT, Ayob mengamalkan penjarakan sosial yang selamat semasa beratur serta melakukan pemeriksaan suhu badan sebelum menaiki pengangkutan awam.
	3	Ayob memberitahu Tok Ayah tidak boleh menyertai solat Jumaat kerana mengikut garis panduan yang dikeluarkan oleh Majlis Agama Islam iaitu jemaah yang menghidap penyakit kronik, warga emas seperti tu ayah tidak dibenarkan hadir berjemaah.
	4	Rosnah dan keluarganya bertindak bijak untuk kekal berada di rumah bagi memastikan rantaian COVID-19 dapat diputuskan
	6	Rosnah memastikan makanan dimasak dengan sempurna. Dia sangat teliti bagi memastikan hidangan makanan keluarganya selamat.

sentiasa berada di rumah untuk memutuskan rangkaian jangkitan. Melalui episod (4) ini juga secara eksplisitnya penutur menyampaikan maklumat kepada pendengar.

Jadual 6 menunjukkan lakuan asertif pernyataan yang terdapat dalam video infografik COVID-19. Irma Faramida, Charlina & Hemandra (2019) mengatakan lakuan pernyataan merupakan lakuan pertuturan untuk mengemukakan atau menjelaskan perkara yang terdapat dalam fikiran penutur dan bersifat pernyataan. Lakuan ini cenderung bersifat subjektif kerana mengemukakan maklumat serta penjelasannya. Hal ini kerana konsep penyampaian mesej yang digunakan bagi video infografik ini adalah berbentuk penceritaan. Contoh yang dikenal pasti adalah seperti ujaran episod (2) amat jelas membuktikan ujaran tersebut merupakan satu pernyataan melalui ujaran “Ayob mengamalkan penjarakan sosial yang selamat semasa beratur serta melakukan pemeriksaan suhu badan sebelum menaiki pengangkutan awam”. Ujaran ini jelas menunjukkan satu bentuk pernyataan melalui penggunaan ayat penyata yang bertujuan untuk memberikan maklumat kepada pendengar. Melalui episod (2), maklumat yang hendak disampaikan ialah “mengamalkan penjarakan sosial” dan “melakukan pemeriksaan suhu badan” kepada pendengar agar memahami cara dan kaedah yang selamat untuk menghindari diri daripada

COVID-19. Hal ini bermakna lakuan pertuturan ini menunjukkan bahawa penutur terikat dengan kebenaran proposisi serta membawa nilai yang benar terhadap ujaran tersebut. Di samping itu, pihak KKM selaku penutur dalam konteks ini telah menyatakan fakta yang benar tentang kaedah yang perlu dipatuhi oleh pendengar dalam usaha untuk menghindari diri daripada jangkitan COVID-19.

Lakuan Pertuturan Ekspresif

Searle (1969) mengatakan bahawa ekspresif merupakan lakuan pertuturan yang menunjukkan sikap psikologi, emosi atau *mood* penutur seperti bahagia, duka, suka atau benci. Paradigmatik yang digolongkan dalam lakuan pertuturan ekspresif antaranya termasuklah permohonan maaf, memuji, mengucapkan terima kasih dan menyalahkan orang lain. Walau bagaimanapun dalam konteks kajian ini, pengkaji hanya memperoleh paradigmatik bersyukur, terima kasih dan pujian.

Terima Kasih

Abd Ganing, Ab Razak & Rohaidah (2019) menyatakan bahawa lakuan terima kasih merupakan satu bentuk penghargaan kepada individu yang telah berjasa kepada seseorang. Selain itu, lakuan ini merupakan amalan kesantunan berbahasa yang amat dititikberatkan oleh masyarakat Melayu khususnya. Dalam video infografik COVID-19, pengkaji mendapati hanya satu ujaran berkaitan dengan lakuan terima kasih ini seperti dalam Jadual 7.

Jadual 7 menunjukkan ujaran lakuan pertuturan ekspresif terima kasih dalam video infografik COVID-19. Lakuan terima kasih diujarkan bagi menghargai seseorang. Lazimnya, lakuan terima kasih diujarkan pada permulaan atau bahagian akhir ucapan (Abd Ganing, Ab Razak & Rohaidah, 2020). Ujaran dalam episod (2) dalam Jadual 7 melalui ujaran “meletakkan tangan kanan di dada tersebut adalah untuk mengucapkan terima kasih” menunjukkan bahawa penutur menyatakan kaedah

Jadual 7 Lakuan ekspresif terima kasih.

Lakuan	Episod	Ujaran
Terima Kasih	2	Sewaktu Ayob bertemu rakan sekerjanya, Ayob meletakkan tangan kanannya di dada sebagai tanda persalaman dan terima kasih.

berterima kasih semasa pandemik. Ujaran dalam episod (2) ini bukan hanya menunjukkan cara berterima kasih, namun penutur secara tidak langsung memberikan panduan dan maklumat baharu kepada pendengar untuk mengucapkan terima kasih. Episod (2) yang dipaparkan menunjukkan satu bentuk implikatur dalam ujaran. Secara literalnya, ujaran episod (2) ini merupakan ujaran asertif makluman, namun secara tidak langsung ujaran episod (2) ini juga menjelaskan lakuan pertuturan berterima kasih. Dengan adanya kaedah baharu dalam pengucapan terima kasih, iaitu perubahan daripada bersalaman atau bertutur secara bersemuka, kerajaan memperkenalkan cara baharu, iaitu sekadar meletakkan tangan kanan di dada sebagai simbolik ucapan terima kasih seperti yang dinyatakan dalam episod (2). Dalam konteks pandemik ini, setiap individu perlu memahami dan mematuhi norma baharu yang ditetapkan oleh kerajaan bagi keselamatan masyarakat daripada dijangkiti COVID-19 dan menjamin kesejahteraan setiap masyarakat di negara ini.

Syukur

Adang, Asti & Irfan (2015) mengatakan perbuatan bersyukur terdapat dalam tiga keadaan. Pertama, syukur lisan, iaitu membicarakan nikmat tuhan, kedua, syukur perbuatan, iaitu melibatkan pekerjaan yang dibuat kerana Allah dan ketiga, syukur hati, iaitu pengakuan bahawa semua nikmat yang ada pada manusia adalah daripada Allah. Lakuan ini turut disebutkan dalam satu hadis “barang siapa tidak bersyukur (berterima kasih) kepada manusia, ia tidak bersyukur kepada Allah” (HR. Ar-Tarmidzi). Sifat syukur perlu ada dalam setiap diri manusia walaupun berbeza fahaman dan agama kerana lakuan tersebut dapat meningkatkan kualiti hidup seseorang. Dengan ini, pengkaji mendapati terdapat dua ujaran yang menunjukkan lakuan pertuturan ekspresif syukur seperti dalam Jadual 8 di bawah.

Jadual 8 Lakuan ekspresif syukur.

Lakuan	Episod	Ujaran
Syukur	3	Ayob bersyukur kerana dapat menunaikan solat Jumaat dalam keadaan yang selamat.
	6	Walaupun tidak dapat beraya di kampung halaman seperti biasa, keluarga Rosnah tetap menyambut Syawal dengan penuh kesyukuran .

Jadual 8 menunjukkan ujaran yang diperoleh melalui video infografik COVID-19. Dalam episod (3) melalui ujaran “Ayob bersyukur kerana dapat menunaikan solat Jumaat dalam keadaan yang selamat” menjelaskan ujaran bersyukur. Dalam ujaran tersebut, penutur dengan jelas dan eksplisit menggunakan kata kerja “bersyukur” dan “selamat” yang dimaksudkan kepada perasaannya setelah berpeluang menunaikan solat Jumaat. Penggunaan leksikal “bersyukur” secara eksplisitnya ialah simbol atau tanda kesyukuran dan berterima kasih terhadap peluang yang diperolehnya.

Seterusnya, menerusi episod (6) pula, leksikal “kesyukuran” jelas memperlihatkan bahawa ujaran dalam episod (6) merupakan lakuan pertuturan ekspresif bersyukur. Hal ini dapat dilihat dengan jelas dan secara langsung melalui perkataan “kesyukuran” yang ada dalam ujaran episod (6). Menurut Searle (1969), rasa syukur ini dapat mendorong seseorang untuk mengekspresikan ungkapan kesyukuran melalui pujian atau ucapan terima kasih kepada yang memberinya dengan menyalurkan kebaikan terhadap pihak lain. Ekspresi bersyukur dilihat hampir sama dengan berterima kasih, akan tetapi, penghayatan terhadap rasa tersebut adalah berbeza. Rasa syukur sering dikaitkan dengan hubungan ketuhanan, manakala rasa terima kasih adalah antara sesama manusia. Asmah (2009) mendefinisikan syukur sebagai berasa syukur, berterima kasih kepada Tuhan. Oleh yang demikian, jelas membuktikan bahawa rasa syukur tidak hanya ditandai oleh leksikal “syukur” bahkan perbuatan yang dilakukan menyebabkan timbulnya ekspresi tersebut.

Pujian

Wahyudi & Tri (2017) mendefinisikan lakuan pertuturan ekspresif memuji sebagai ujaran yang positif dan menunjukkan ekspresi yang mampu menghasilkan kesan yang positif oleh penutur kepada pendengar. Secara umumnya, memuji seseorang adalah diharuskan dengan syarat pujian tersebut merupakan perkara yang benar dan tidak dusta. Pengkaji mendapati terdapat hanya satu ujaran yang melibatkan ekspresif memuji seperti dalam Jadual 9 di bawah.

Jadual 9 Lakuan Memuji

Lakuan	Episod	Ujaran
Pujian	7	Mak Lang : Selamat Hari Raya semua. Cantiknya semua.

Dalam ujaran yang telah dinyatakan dalam Jadual 9, episod (7) jelas menunjukkan pujian yang dinyatakan Mak Lang buat ahli keluarganya. Menerusi ujaran episod (7) tersebut, penutur mengekspresikan perasaannya melalui ujaran “Selamat Hari Raya semua. Cantiknya semua”. Dalam episod (7), ujaran yang digunakan ialah ujaran pujian menerusi ujaran “cantiknya semua”. *Kamus Dewan Edisi Keempat (2007)* mendefinisikan cantik sebagai sangat menarik apabila dipandang dan sangat elok. Oleh yang demikian, pemaparan episod (7) jelas memperlihatkan secara eksplisit penggunaan lakuan pertuturan memuji melalui perkataan “cantiknya” yang mengekspresikan perasaan penutur. Penggunaan leksikal “cantiknya” dalam episod (7) mempunyai kesan yang sangat positif kepada seseorang individu. Berdasarkan ujaran tersebut juga, leksikal “cantiknya” yang digunakan oleh penutur bukan sahaja dimaksudkan pada paras rupa lawan tutur bahkan menyatakan kekemasan penampilan pada pagi Hari Raya Aidilfitri.

Lakuan Pertuturan Komisif

Komisif merupakan lakuan pertuturan yang mengikat penutur dengan tindakan pada masa akan datang serta melahirkan niat untuk melakukan sesuatu (Searle,1969). Paradigmatik bagi lakuan komisif adalah seperti penawaran, perjanjian, penolakan dan ikrar. Lakuan ini biasanya beramah-tamah dan bukannya lakuan persaingan oleh sebab dilakukan bagi pihak seseorang selain penutur. Hasil penelitian pengkaji, konteks kajian ini mendapati hanya dua lakuan pertuturan komisif yang terlibat, iaitu penawaran dan perjanjian.

Penawaran

Searle (1969) mengatakan bahawa lakuan pertuturan komisif penawaran merupakan ujaran yang mempunyai maksud menawarkan atau memberikan sesuatu kepada orang lain. Dalam konteks kajian ini, kata kerja performatif yang diperoleh dalam lakuan pertuturan penawaran adalah seperti yang terdapat dalam Jadual 10. Yang berikut merupakan lakuan pertuturan komisif penawaran yang diperoleh dalam video infografik COVID-19.

Jadual 10 Lakuan komisif penawaran.

Lakuan	Episod	Ujaran
Penawaran	7	Rosnah : Nak kemana tu tok ayah? Saya kan dah order online. Ambil kat pagar je.

Jadual 10 menunjukkan ujaran lakuan komisif penawaran yang terdapat dalam episod (7) video infografik COVID-19. Melalui ujaran episod (7), Rosnah menawarkan dirinya untuk membuat tempahan barangan keperluan memasak menerusi ujaran “saya kan dah order”. Ujaran dalam episod (7) ini merupakan lakuan pertuturan komisif penawaran kerana tuturan tersebut mempunyai maksud eksplisit menawarkan sesuatu kepada orang lain.

Perjanjian

Lakuan pertuturan perjanjian berdasarkan janji yang telah dibuat oleh penutur dan pendengar mengikut syarat-syarat yang telah ditetapkan dalam tempoh waktu tertentu. Searle (1969) mengatakan bahawa perjanjian sebagai persetujuan yang dibuat antara dua pihak atau lebih ataupun wasiat. Lakuan perjanjian ini dapat dikenal pasti melalui penggunaan kata kerja performatif yang menunjukkan satu bentuk janji seperti janji (Searle, 1969). Perhatikan Jadual 11 yang memaparkan ujaran yang mengandungi lakuan bahasa komisif perjanjian.

Berdasarkan Jadual 11, ujaran episod (6) dan (7) jelas menunjukkan ujaran tersebut merupakan satu bentuk perjanjian yang dijanjikan oleh penutur dan menuntut pendengar melakukan seperti yang diujarkan pada masa hadapan. Penggunaan leksikal “selamat” dan “bahagia” dalam episod (6) merupakan satu bentuk perjanjian kebahagiaan yang diberikan sekiranya institusi kekeluarga dijaga dengan rapi. Seterusnya, ujaran pada episod (7) pula merupakan perjanjian yang dinyatakan oleh penutur bagi menarik masyarakat mengikuti arahan yang ditetapkan semasa perayaan. Hal ini sejajar dengan kenyataan Searle (1969) yang mengatakan lakuan perjanjian adalah untuk menuntut pendengar melakukan sesuatu pada masa hadapan sejajar dengan kehendak penutur. Selain itu, ujaran ini juga mempunyai makna amaran kepada pendengar sekiranya tidak mematuhi arahan yang diberikan, iaitu SOP ini akan berterusan pada tahun akan datang.

Jadual 11 Lakuan komisif perjanjian.

Lakuan	Episod	Ujaran
Perjanjian	6	Makanan selamat, keluarga bahagia.
	7	Cuma, suasananya kali ini lain sedikit. Tetapi demi raya yang lebih bermakna lagi tahun hadapan.

Jika diperhatikan kedua-dua episod, tiada kata kerja performatif dalam ujaran tersebut, namun jika diperhatikan makna bagi ujaran tersebut akan terbitlah lakuan perjanjian. Dalam konteks kajian ini, episod (6) melalui ujaran “makanan selamat, keluarga bahagia” memperlihatkan satu bentuk perjanjian, iaitu jika seseorang mengambil makanan yang selamat dari segi kebersihannya, maka keluarga akan bahagia tanpa sebarang jangkitan COVID-19. Makna ujaran tersebut merupakan satu bentuk perjanjian yang diungkap melalui kesinambungan perkataan dengan perkataan lain bagi membentuk satu maksud perjanjian secara implisit dan kemudiannya membentuk satu lakuan perjanjian berimplikatur.

Lakuan Pertuturan Deklaratif

Deklaratif ialah lakuan pertuturan yang memberikan perubahan segera dalam sesuatu keadaan semasa (Searle, 1969). Pelakuan ini dapat mendorong penutur membawa perubahan kepada dunia dan memberikan keselarian antara kandungan proposisional dengan dunia (Searle, 1969). Kes paradigmatik bagi lakuan pertuturan deklaratif termasuklah pengisytiharan, menjatuhkan hukuman, menyingkirkan, memecat dan menamakan calon. Kajian ini mendapati bahawa lakuan tutur deklaratif merupakan lakuan tutur yang terendah dan paling kurang digunakan. Berdasarkan ketujuh-tujuh video infografik mengenai COVID-19 tersebut, pengkaji hanya menemukan satu ujaran yang merupakan lakuan pertuturan deklaratif pengisytiharan.

Menurut Searle (1969), lakuan pengisytiharan ini berlaku apabila penutur mengisytiharkan atau menamakan sesuatu. Dalam konteks kajian ini, lakuan pengisytiharan dilakukan adalah untuk mengisytiharkan sesuatu perkara yang penting seperti larangan merentas negeri dan daerah, larangan menyambut perayaan dan sebagainya. Perhatikan Jadual 12 yang menunjukkan ujaran pengisytiharan daripada video infografik COVID-19.

Berdasarkan Jadual 12, ujaran dalam episod (7) tersebut menunjukkan pengisytiharan yang telah dibuat oleh Perdana Menteri Malaysia, Tan Sri Muhyiddin Yassin, pada musim perayaan. Lakuan pengisytiharan ini dapat

Jadual 12 Lakuan deklaratif pengisytiharan.

Lakuan	Episod	Ujaran
Pengisytiharan	7	“Pergerakan pulang ke kampung pada tahun ini, maaf tidak dibenarkan - PM.”

dikenal pasti melalui kata kerja performatif “pergerakan pulang” dan “tidak dibenarkan”. Jika diperhatikan konteks ayat tersebut, pendengar semestinya tertunggu-tunggu pengumuman tersebut semasa pandemik melanda. Jika diperhatikan setiap perkataan dalam episod (7), secara literalnya menunjukkan satu bentuk larangan, namun jika diteliti berdasarkan konteks ayat dan konteks situasi, lakuan deklaratif pengisytiharan turut digunakan. Dengan kata yang lebih mudah, ujaran dalam episod (7) merupakan lakuan yang mengandungi lakuan berimplikatur, iaitu satu ujaran mengandungi dua atau lebih lakuan pertuturan.

Lakuan deklaratif turut berfungsi menyampaikan maklumat, berita atau peristiwa yang terjadi kepada khalayak tanpa mengharapkan sebarang tindak balas atau tanggapan yang khusus. Ujaran ini, merupakan perutusan khas oleh perdana menteri untuk tempoh masa tertentu. Selain itu, penggunaan kata kunci “maaf tidak dibenarkan” jelas memperlihatkan maksud ayat secara eksplisit, iaitu perlakuan mewajibkan pendengar untuk patuh dan mentaati pengumuman yang diberikan. Ujaran deklaratif ini disampaikan secara eksplisit adalah bertujuan untuk memberikan kefahaman dan kejelasan kepada masyarakat agar tidak disalah tafsir. Meskipun ujaran ini dilihat seperti pernyataan atau arahan biasa, namun ujaran tersebut telah memberikan kesan yang sangat besar kepada negara termasuklah keselamatan, kedukaan, dan kegembiraan kepada masyarakat.

IMPLIKASI KAJIAN

Berdasarkan perbincangan yang telah dijalankan, teori lakuan bahasa dilihat sangat berwibawa untuk menganalisis dan menginterpretasi ujaran seseorang bagi menyampaikan setiap maklumat. Teori ini bukan sahaja menjawab proposisi bahasa, namun teori ini juga dapat memperlihatkan penggunaan bahasa dalam lakuan pertuturan. Dapatan kajian menjelaskan bahawa ujaran yang diujarkan menentukan keberkesanan komunikasi terutamanya yang melibatkan infografik. Hal ini demikian kerana ada kemungkinan masyarakat tidak memahami dengan baik tentang info yang diberikan dalam bentuk grafik. Keadaan ini akan menyebabkan berlakunya ketidakfahaman dalam kalangan masyarakat. Oleh yang demikian, kajian ini dijalankan adalah untuk melihat penggunaan bahasa dalam lakuan pertuturan yang digunakan dalam video infografik. Berdasarkan pemerhatian dan analisis yang dijalankan, jelas menunjukkan penggunaan bahasa yang terdapat dalam video infografik amat mudah difahami dan disampaikan secara langsung. Sesuatu yang amat membimbangkan

sekiranya info yang disampaikan tidak mencapai matlamat disebabkan penggunaan bahasa yang tidak sesuai dan terlalu bombastik. Oleh itu, implikasi kajian ini ialah penyampaian maklumat yang disampaikan melalui infografik mencapai sasaran dengan penggunaan bahasa yang mudah, ringkas, dan jelas.

KESIMPULAN

Hasil kajian mendapati kajian ini telah mencapai objektif kajian. Kelima-lima jenis Lakuan Pertuturan Searle (1969), iaitu asertif, ekspresif, direktif, komisif dan deklaratif telah digunakan dalam video infografik COVID-19. Lakuan direktif merupakan lakuan paling kerap digunakan, manakala lakuan deklaratif paling kurang digunakan dalam video tersebut. Hal ini demikian kerana matlamat komunikasi dalam infografik adalah untuk memberikan maklumat berdasarkan arahan daripada Perdana Menteri dan KKM. Maka, tidak hairanlah jika lakuan pertuturan direktif merupakan lakuan yang paling tinggi berbanding lakuan yang lain. Namun begitu, setiap lakuan pertuturan mempunyai fungsi dan peranannya yang tersendiri dalam komunikasi antara manusia. Dalam komunikasi, lakuan pertuturan berfungsi untuk mengucapkan ujaran menyatakan, menafikan, meminta, marah, berterima kasih, berjanji dan sebagainya. Lakuan pertuturan merupakan tindakan yang ditunjukkan oleh penutur melalui percakapan supaya pendengar dapat memahami niat pengucapan penutur tersebut.

RUJUKAN

- Abd Ganing Laenggang, Ab Razak Ab Karim & Riduan Makhtar. (2019). Lakuan bahasa kritikan dalam forum wacana *Sinar Harian. Jurnal Melayu*, 18(2), 147-162. Diakses pada 23 Mac 2021 daripada <http://ejournal.ukm.my/jmelayu/issue/view/1223>
- Abd Ganing Laenggang, Ab Razak Ab Karim & Rohaidah Haron. (2019). Lakuan Bahasa Ekspresi Tun Dr. Mahathir: Kajian kes terhadap 40 Artikel Chedet. CC. e-Prosiding Persidangan Antarabangsa Sains Sosial dan Kemanusiaan, 127-137.
- Abd Ganing Laenggang, Ab Razak Ab Karim & Rohaidah Haron. (2020). Lakuan bahasa janji dan ekspresi: Kajian terhadap ucapan lisan Tun Dr. Mahathir dalam isu 1MDB. *Online Journal of Language, Communication, and Humanities*, 3(2), 73-91.
- Adang Hambali, Asti Meiza & Irfan Fahmi. (2015). Faktor-Faktor Yang Berperan Dalam Kebersyukuran (Gratitude) Pada Orang Tua Anak Berkebutuhan

- Khusus Perspektif Psikologi Islam. *Jurnal Ilmiah Psikologi*, 2(1), 94-101. <https://doi.org/10.15575/psy.v2i1.450>
- Asmah Haji Omar. (2009). *Nahu Melayu mutakhir* (Edisi Kelima). Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Aminnudin Saimon. (2021). Lakuan Pertuturan dalam filem Nordin Ahmad. *BITARA International Journal of Civilizational Studies and Human Sciences*, 4(1), 33-52.
- Aminnudin Saimon, Lisa Licson, Nur Aisyah MohamadTaufek, Siti Hajar Japar & Siti Nor Asmira Razali (2020). Lakuan bahasa arahan dalam teks ucapan Perdana Menteri berkaitan Perintah Kawalan Pergerakan (PKP). *PENDETA Journal of Malay Language, Education and Literature*, 12(1), 2021 / ISSN 1823-6812 (63-78).
- Aminnudin Saimon. (2019). *Lakuan Bahasa dalam Filem Melayu Terpilih* (Tesis PhD tidak diterbitkan). Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi, Universiti Putra Malaysia.
- Arinta Cahya Fatihah & Asep Purwo Yudi Utomo. (2020). Analisis tindak tutur perlokusi dalam konpers Presiden soal COVID-19 pada saluran Youtube CNN Indonesia. *Jurnal bahasa, Sastra Indonesia dan Pengajarannya*, 13(1), 1-10
- Aoyama, K. (2002). *Request Strategies at A Japanese Workplace*. Kertas kerja dibentangkan di The Third College-wide Conference in Language, Linguistics and Literature, Second Language Teaching & Curriculum Center, University of Hawaii, Manoa.
- Austin, J. L. (1962). *How To Do With Words*. Clavendon Press.
- Carter, S. M., & Little, M. (2008). *Justifying knowledge, justifying method, taking action: Epistemologies, methodologies and methods in qualitative research*. *Qualitative Health Research*, 17(10), 1316–28.
- Cerny, M. (2017). On the function of speech acts in doctor – Patient communication. *Linguistica Online*. Published: August 3rd, 2017.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Galih Widi Astuti & Sofyan Sauri. (2020). Tindak tutur ilokusi pada iklan layanan masyarakat pencegahan COVID-19: Filsafat Bahasa J.L. Austin. *Jurnal Pendidikan Kebahasaan dan Kesusasteraan Indonesia*, 5(1), 297-305
- Hadher Hussein, T. Chow V.F., Shaik Abdul Malik M. I. & Esbah S. A. (2013). Offering as a commissive and directive speech act: consequence for cross – Cultural communication. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 2(3), March.
- Hetti Waluati Triana & Idris Aman. (2011). Lakuan tutur menolak generasi muda Minangkabau: Cermin budaya popular dalam interaksi sosial. *Journal of Language Studies*, 11(1), 7-34.
- Holdcroft, D. (2014). *Indirect speech acts and propositional content*. In S.L. Tsohatzidis (Ed.), *Foundations of Speech Act Theory*, 350-364

- Huang, Y (2015). *Pragmatik*. Diterjemah oleh Puteri Roslina Abdul Wahid. Institut Terjemahan & Buku Malaysia Berhad.
- Irma Faramida, Charlinda & Hemandra. (2019). Tindak tutur representatif pada *caption* Instagram. *Jurnal Tuah Pendidikan dan Pengajaran Bahasa*, 1(1), 8-17.
- Kamus Dewan* (Edisi Keempat). (2007). Dewan Bahasa dan Pustaka
- Laman *Youtube* rasmi MyHealthKKM
- Maisarah Ahmad Kamil & Fatin Fatinah Shamshul Bahrn. (2020). A speech act: Analysis of the Prime Minister's pertaining to The Movement Control Order (MCO) to Address The COVID-19 Pandemic in Malaysia. *International Journal of Modern Languages and Applied Linguistics*, 4(4), 1-13.
- Maslida Yusof & Karim Harun. (2015). Analisis lakuan tutur dalam ruangan status Facebook. *Malaysian Journal of Communication*, 31(2), 151-168.
- Searle J.R.(1969). *Speech acts: An essay in philosophy of language*. Cambridge University Press.
- Sukardi. (2020). Kebijakan Jokowi terhadap Pandemic Corona Virus Disease (COVID-19): Dalam perspektif tindak tutur. *Jurnal Edukasi Sumba*, 2(4), 81-88.